

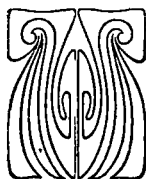
Knjižnica zdravstvenega odseka za Slovenijo.

Štev. 3.

Dr. Kazimir Podkrajšek

BOJ ALKOHOLU!

Spisal docent dr. Ivan Robida.

Ljubljana, 1922.

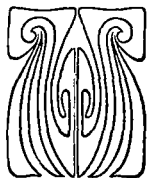
izdal zdravstveni odsek za Slovenijo.
Natisnila Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

Knjižnica zdravstvenega odseka za Slovenijo.

Štev. 3.

BOJ ALKOHOLU!

Spisal docent dr. Ivan Robida.

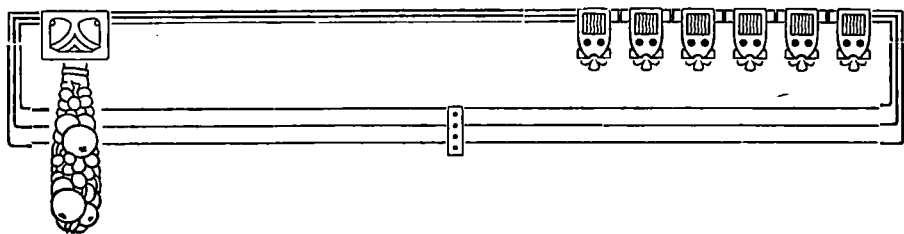
Ljubljana, 1922.

Izdal zdravstveni odsek za Slovenijo.
Natisnila Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

46148

Kaj je alkohol, vem, da veste vsi. To ve dandanes vsak učenček v šoli in vsaka pastirica na paši. In če bi tamle Kovačevemu Jošku, ki stoji v kotu in tako svetlo gleda izpod čela, velel, povej nam: »Kaj je alkohol?« ne dvomim, da bi takoj odgovoril in dejal: »Alkohol je tista tekočina, ki dela pijače, katerim je primešana, opojne.«

O vodi nismo še nikoli čuli, da bi bila opojna. Izpij je kozarec, dva in tri, če si žejen, in magari še več, z njo si ugasiš žejo, toda ne opoji in ne upijani. Drugače je, če piješ vino, mošt, pivo ali celo žganje. Posebno, če nisi vaju te pijače, čutiš kmalu potem, ko si napravil par požirkov, da si se nekam izpremenil. Pa to ni občutek utolažene žeje, to je vse nekaj drugega, nekaj posebnega, nekaj čudnega, kar te je izpremenilo, kar te je predrugačilo in prestvarilo.

Čudno, jeli, in vrlo zanimivo. Izkušajmo torej premotriti in proučiti ta pojav in oglejmo si nekoliko bliže, kako učinkujejo na nas opojne pijače, oziroma alkohol, ki je v njih!

Prvi in glavni učinek alkohola je ta, da nam razširi žile; posebno najmanjše, ki vodijo k površini našega telesa. Ker se žilne cevi raztegnejo, prihaja več krvi vanje; ker se je tudi površina cevi povečala, plove tudi večja množina krvi proti njej. Posledica tega pa je prvič, da dere več krvi proti površini, zbog česar imaš občutek gorkote, da pa drugič, kakor kaže tudi toplomer, telesna gorkota v resnici pada in se zmanjša tudi za več nego eno stopinjo Celsija. Občutek imaš in si tudi prepričan, da te alkohol greje, v istini te pa samo ohlaja. Vara te torej občutek, vara na smel, predrzen in jako zavraten način, vsaj glede toplote in mraza! Bodimo torej previdni in ne zaupajmo mu na slepo!

Učenjaki, ki so natančno preizkušali učinkovanje alkohola na naše telo in našo duševnost, so pa dognali, da ni to edina prevara, s katero nas slepi alkohol. Po vplivu alkohola se odločiš laže in hitreje za to, kar nameravaš storiti, in si tudi prepričan, da si boljše in brže izvršil delo nego sicer. V resnici pa si ga opravil kasneje in slabše, nego bi ga bil brez alkoholnega vpliva. Zmožnost za delo in izdatnost se je zmanjšala, zdiš si pa vendar bolj čil in krepak. Varal te je alkohol tudi pri delu in ti prodal blestečo med za suho zlato.

To pa dela alkohol, ker ti zamrači sicer jasni pogled in pregled, ti ubije razsodnost, uniči pomisleke in premisleke, te preslepi, da ne veš, kaj je res in kaj ni res, in te nalaže do dna duše, ko ti bajno potvarja tvojo preteklost, ki s prelestnimi bar-

vami slika tvojo prihodnjost in te mamč potaplja v namišljenega blaženstva in naslade prepojeno sedanjost.

V tem blaženstvu, ki ga proizvaja alkohol, tiči njegova glavna moč, odtod izhaja njegova silna nevarnost. Bliža se ti v prikupni, varljivi obleki. Vesel, prešeren smeh se razlega, glasi se ubrana pesem, odmeva vrisk, zveni struna, poje klarinet, žare lica in iskre se oči. Ej, pozabljene so vse moreče misli, utopljene vse temne skrbi! Sama radost in sreča sta doma tam, kjer krožijo čaše in se pijejo zdravice. A koliko časa traja ta blaženost? Smeh se hitro izpremeni v krohot, pesem v rjoventje, vrisk v razgrajanje, veselost v divjanje, preklinjanje, rohnenje, zabavljanje, prerekanje, prepir in mnogokrat v pretep, ki se neredkokrat konča z lažjimi in težjimi telesnimi okvarami in neredkokdaj celo z ubojem. Alkohol je obetal svojim častilcem večna nebesa, zavedel jih je pa tja, kjer sta po iztreznjenju, včasih pa že tudi prej jok in škripanje z zobmi.

Kdor se vda alkoholu, je podoben siromaku, ki se je zapisal vragu, da bi mu pomagal odkriti zaklad. Neizmerno bogastvo mu je obljubil vrag, in ko je mož v temni noči kopal in kopal zaklad, so kar blesteli cekini v zemlji, da si jih je komaj natrpal dovolj. Ko pa jih drugo jutro pogleda, so se izpremenili ponočni cekini v dnevni svetlobi — v ničevo listje in dračje.

Ali vrag alkohol namesto obetanega zaklada ne nudi svojim vernikom niti listja niti ničvrednega dračja. Ugonablajoč jim razum, okvarjajoč jim voljo, bolešno jim izpreminjajoč čuvstvenost, jih kakor večča vodi po močvarah, da se pogrezajo vedno globoče in globoče, končno poniknejo v kalužnatih mahovih in se vdoro v brezdanji lijak, iz katerega ni rešitve.

V brezno, v prepad zavaja alkohol človeka, ki se mu je vdal in sklenil z njim prijateljstvo. Kakor se je izkazal varljivca v poedinem slučaju; ki mu verjame vsepovsod. Neprimerno hujše so še posledice vsakdanjega ali pogostega uživanja alkohola nego posledice poedine pijanosti.

Samo ob sebi je umevno, da se človek, ki redno zauživa alkohol, tudi večkrat upijani. Pa ne glede na vse tiste neprilike, ki jih provzročajo posamezne pijanosti, opazujemo pri pivcih, ki jih nazivljemo tudi kronične alkoholike, celo vsto pojavov, katerih ni ali vsaj ne toliko pri ljudeh, ki so se enkrat ali dvakrat slučajno napili. Kar je za pravega pivca posebno značilno, je slabotnost njegove volje napram zauživanju alkohola, zbog katere se mu ne more in ne more odreči. Čuden nemir, nezadovoljnost se lotita pivca in ga vznemirjata toliko časa, ženeta in silita, da napravi mučnemu stanju konec in pograbi po čaši. Seveda se je včeraj zaklel in zarotil, da je bil zadnji požirek, a drugi dan, če ne že prej, je zopet vse pozabljeno. Nič novega bi ne bilo, da najdemo pivca, ki je pravkar obljubil ženi, da ne bo več pil, pet minut pozneje moško sedečega pred litrom vina v krčmi. Pijančeve obljube in prisege niso pisane v pesek, ampak v veter! Da zadosti svoji zlosti, ne pozna nobenih pomislekov in nobenih ozirov. Če mu zmanjka denarja, poseže po denarju svoje žene. Če je zaslužil sto kron, jih nameni ženi in otrokom eno desetino, sebi za alkohol pa devet desetin. In če ni denarja

pri hiši, si ve tudi pomagati: proda kravo iz hleva ali voz in kornja in povrh še seno, in če je nujno, tudi še rastočo pšenico. Da zastavi zlatnino in nakit svoje žene, da izprazni hranilnik svojega otroka, da poproda vse, to ne spravi pijanca v zadrego. V krogu sorodnih duš, bezniških poštenjakov in vinskih modrijanov sedeč, razklada svoje zamotane in nejasne misli, zabavlja vsemu svetu razen svojemu omizju, pa še z njim se preteka in prepira, robanti in bije s pestjo po mizi, hruli in žali, zbada in psuje, dela kosmate dovtipe, razlaga ogabno svojim bratcem največje rodbinske tajnosti in bahavo hvalisa sebe, svoje zmožnosti, svojo močatost, svoje poštenje in svojo čast. Kakšna je v resnici tista močatost, kakšno tisto poštenje in kakšna tista čast, smo imeli že prilike spoznati. Pa tudi odkritosrčen je pijanec — to rad poudarja kakor sploh vsak opit človek — če ni odkritosrčen, je pa vsaj brezobziren in ne pozna rahločutnosti in prizanesljivosti. Alkohol ga ni rešil samo vseh skrbi, ampak strl mu je tudi vsak pomislek in premislek in ga ojunail s tistim žalostnim junaštvom, ki se razvija ob zamegljenosti misli in vzbujanju čuvstvenosti pri polnih kozarcih, pa ni o njem niti duha ne sluha, kadar bi bilo v treznosti res treba pokazati moč. Pijanec je navadno tudi bojazljiv in junak samo napram šibkejšim, posebno pa napram svoji ženi in svojim otrokom, ki jih gnjavi, muči, pretepa in davi, kjer more in kadar more. Sijajno je umevno, da žena ne gleda ravnodušno moževega početja in težko nemo trpi, ko mož poseda po beznicah in mrzi delo, ko zapravlja v slabi družini denar, ko se vede tako, da se zgedujejo ljudje nad njim. Ne more ji biti vseeno, da ni kruha v hiši, da so otoci razcapani, da trka eksekutor na vrata. Umevno je torej, da se zacno opravičeni očitki, prerekanje in prepir. Mnogočisto pizadostuje popolnoma, da razdraži pijanca žalosten, čeprav tih pogled žene, ali pritajen vzdih, ali objokane oči, da prične robantiti in razgrajati po hiši, in to dan za dnem, teden za tednom, leto za letom! Nič čudnega ni naposled, če svojci ne morejo več prenašati takega življenja in napravijo konec na ta ali oni način. Potem čitamo ali slišimo, da je mož pred ženo pijanko pobgnil v Ameriko, da je mož pijanec gnal ženo iz obupa v snrt do odrasli sin ni mogel več sledati očeta, kako neprestano in strašno muči ubogo mater, in da je v njeno obrano dvignil roko ali v divji, kipeči jezi celo ubil lastnega očeta.

Ena najbolj žalostnih posledic pijančevanja je sirovost pijančeva in njegovo нравstveno propadanje. Slišali smo, da pijanec lenari, da zapravlja da zaremarija dom in rodbino, da za stavlja in poproda, kar mu pride pod roko, da se loti brezvestno kadar mu zmanjka lastnega blaga, lastnine svojcev in da poze skozi grlo domačijo in vse, do česar segata moč in oblast njegova. Ko je izginila gotovina, dela dolgove, in ko mu nihče ne zrupe več beliča, se ne straši tudi ne tatvine in goljufije. Brez sramu gleda, kako se ga izogibljejo sosedi, trpi brez bolesti prezirnanje znancev, ki skomi gajo nad njim z rameni, in ne vidi, da se mu je odtujil zadnji prijatelj iz nekdanih dni. Zanj ni na svetu stvari, ki bi mu še kaj pomenila, ki bi ga mogla osrčiti ali ga navdušiti razen kozarca vedno zaželenega vina ali žganja. Ubil

je svojo in svojcev srečo, uničil vse vezi srca, ki so ga vezale z drugimi srci, odrekel se je vsaki prihodnosti, vsem nadam in željam, pokopal je svoj ponos in svojo čast, uničil svoje zdravje. Tako koleba med nemožato jokavostjo in sirovo podivjanostjo, brez smeri in smotra iz beznice v beznico, potekajoč se neredko krat, zanemarjen, raztrgan in bos, mnogokrat povaljan in umazan od blata po svojih žalostnih potih, dokler ne obleži kot dozorel vlačugar in postopač samotno v jarku ob cesti. Neredko pa se konča njegovo življenje v ječi, če si ga ne konča prilično sam, kadar se je oglasila morda kak jesenski dan sicer topa vest jasno in glasno s svojo sodbo in mu velela, da zanj ni več odprte nobene poti.

Kakor izhaja že iz doslej povedanega, pijanec ne ogroža in ne uničuje samo samega sebe, ampak tudi svojce. Z brezdelnostjo, lenuharjenjem, popivanjem in napajanjem premetenih prilizovalcev spravlja svoje imetje in imetje svojcev v nič in jih izroča bedi in edinščini. Koliko lepih, ponosnih domov in posestev je že požrl in uničil alkohol, pognal gospodarja v svet, gospodinja spravil v prezgodnji grob, sinove in hčere pa poslal k tujim ljudem za hlapce in dekle v službo! Otroci pijancev stradajo in prezebajo, potikajo se zanemarjeni in samim sebi prepuščeni po ulicah, se potepajo bos in goli in zaidejo v pokvarjene družbe, kjer hitro posirove in propadejo, prično beračiti in neredkokdaj krasti. Saj je umevno, da tam, kjer ni beliča za najpotrebnejše, kjer manjka vsakdanjega kruha, da tam ni denarja za drage šolske knjige in druge potrebščine. Gotovo je tudi, da mora tam, kjer mož lenari in razsipa, žena gledati na to, kako preživi sebe, svojo rodbino in mnogokrat tudi še moža pijanca.

Pa še drugo žalostno posledico kaže pijančevanje v rodbini: otroci staršev, ki so vdani alkoholu, so slabotni in zanikarni, mnogo jih umre že v najnežnejši dobi, ker niso življenja zmožni. Njih odporna moč napram raznim boleznim, osobito pa nalezljivim, je jako majhna. Naglo jih nalezejo in težko jih prebole. Kar je pa morda še najžalostnejše, otroci takih staršev neredko podedujejo nagnjenje do pijače, so torej rojeni in zaradi tega neozdravni pijanci, mnogo jih je slaboumni in bedastih, mnogi trpe na božjasti in drugih živčnih in duševnih boleznih in končajo svoje žalostno življenje po hiralnicah in blaznicah. Marsikateri izmed njih pa je ne glede na nezadostno in zanemarjeno vzgojo, dasi ne blazen, pa duševen slabič, manj vreden človek, vdan zlobnosti in koleba vse življenje med ječo in blaznico. Zakaj zapisano je: Osvetim pregrehe očetov do četrtega rodu.

Po vsem tem, kar smo doslej slišali, se ne bomo čudili, da alkohol provzroča mnogo, mnogo dela sodiščem. Ne le, da sklepa pijanec v pijanosti razne pogodbe, katere je mnogokrat treba pozneje razveljaviti, in da se zamotava v številne pravde, ki požro same na sebi mnogo denarja, provzroča mnogo jeze, zdražb, sovraštva in zbog tega zopet celo vrsto novih pijanosti. Pijanec, sirov, podivjan in nravstveno propal, se prepira z vsem svetom, žali in psuje, se spušča v nasilnosti s stražami in oblastmi, se pretepa, okvarja telesno zdravje drugih s poškodbami

in poboji, goljufa, slepari, krade in včasih celo mori. S tem pa še ni dokončano število prestopkov, pregreškov in zločinov, ki jih provzroča alkohol. Reči smemo, da ga ni greha, katerega ne bi pijača zagrešila posredno ali neposredno ali vsaj provzročila.

Nič manj nego sodišča, poboljševalnice, ječe in prisilne delavnice imajo pa opraviti s pijanci zdravniki in zdravilni zavodi, bolnice, hiralnice in blaznice.

Povedali smo že, da alkohol okvarja zdravje, in če tudi trpi duševno zdravje najhujše, ni prizaneseno s tem telesu.

Alkohol je snov, ki nas dela bolne in nas mori, alkohol je torej strup, in kakor smo videli, zavraten in hud strup, ki točno učinkuje. Že majhne množine opojnih pijač zdražijo in pozneje omotijo človeka. Najmanj alkohola imata v sebi mošt in pivo, nekako srednjo mero vino, največ, do polovice pa ga imajo razne vrste žganja. Zato se ob enakih mericah najprej napojiš in opojiš z žganjem. Pijanost je s strupom provzročena blaznost, ki, če ga je bilo le preveč, človeku zakali zavest, ga omoti do nezavestnosti, končno pa popolnoma ohromi in včasih celo usmrti.

Brez učinkovanja, brez posledic pa seveda alkohol tudi ni, če ga sicer ne piješ toliko, da bi moral biti vedno Bog ve kako pijan, ampak če ga količkaj več uživaš redno. Ne zastrupi te brzo, pač pa počasi, a zato nič manj hudo. Toda dočim se po enem samem pitju skoraj popraviš v par dneh, ostaneš po rednem uživanju bolan dalj časa, včasih pa tudi za vedno tudi, če si opustil strup že popolnoma potem, ko si ga bil redno zaužival dalj časa. Prepozno si se odrekel pijači.

Da alkohol okvarja zlasti možgane in živčevje in da provzroča celo vrsto duševnih in živčnih bolezni, vemo. Alkohol pa oškoduje tudi sluznice, ki se jih dotika na svoji poti, posebno sluznice v ustih, goltancu, požiralniku in želodcu. Nadalje okvarja pljuča, zamaščuje in uničuje srce, jetra in ledice, kvari telesne sokove, moti prebavo, preosnovo. V istini ne prizanese nobenemu organu človeškega telesa. Pijančevo telo je oslabiljeno, je bolešno, nima potrebne odpornosti, če ga napade druga bolezen, in omaga po kratkem boju z njo. Zato žive pijanci manj časa nego drugi ljudje v enakih razmerah. To vedo posebno dobro zavarovalnice, ki zavarovancem zdržnikom nastavljajo nižje premije nego pa udom, ki pijo, dasi niso vprav pijanci v navadnem pomenu besede.

Pa poreče kdo izmed vas: To ni tako hudo. Poznam Petra in Pavla, Kozmo in Damijana, ki vsi več pijo, pa jim pijača nič ne more. Tem odgovarjam na kratko, da najljutejši ogenj v zakopih na Dobrdoški planoti ni čisto nič nevaren, ker sta se Mačkov Tone in Golčajev Jaka živa in nepoškodovana vrnila iz njega domov. Res, vrnila sta se! Kaj pa na tiste tisoče, ki so ranjeni ali mrtvi obležali, ali si na tiste pozabil, prijatelj? Gotovo posamezni ljudje prenašajo več in mnogo alkohola, ali za vse je strup, za ene hujši, za druge manjši. Izjeme samo potrjujejo pravilo.

Gotovo najdeš gospodarja, ki je pijanec in ima navzlic vsemu svoje posestvo v redu, ki ni zadolžen, ki je celo kaj pri-

dobil, ki ne živi baš nesrečno z ženo, čigar otroci se pridno uče, napredujejo in doraščajo v poštene mladeniče in dekleta. Ali si pa vselej premotril tudi vzroke takim izrednim pojavom? Morda je premoženje preveliko, ali žena zmaguje navzlic moževemu pijančevanju vse breme, ali so odrasli otroci, ki vzdržujejo domačijo, ali karkoli. Toda taki pojavi so bele vrane, redno pa se godi tako, da so mir in sreča in blagostanje odšli iz doma, v katerem je zakraljeval alkohol. Pivčevo delo ni mnogo vredno, navadno pa nič. Pijanec kvečjemu še druge moti pri delu, da pa bahavo proglašja svoje polovičarsko delo za vzorno in brez primere, je znana stvar. Kdor ima le količkaj izkušenj, si ne išče delavcev, ki so pijanci. To velja za vse in za vsakogar; za kmeta in za mezdника, za obrtnika in za trgovca in prav tako za pripadnike učenih stanov. Alkoholik je slab, nezanesljiv, polovičarski, malovreden delavec. Izgine naj povsod, osobito pa iz šol, uradov, bolnic, železnic, vojašnic — sploh z vseh mest, na katerih je treba popolnoma krepkih, delavnih, zanesljivih ljudi, ki jim, z mirno vestjo lahko poverimo otroke, bolnike, telesno in duševno varnost, blaginjo in javne interese sploh.

Ne mislite, da sem prezrl ob našem razgovoru ugovore na nekaterih ustnicah: »To, kar nam tukaj pripoveduješ, to naj bo vse resnica? Ej, kolikrat smo že čuli, da alkohol, osobito vino, daje moč, da redi, posebno kril!«

!Kakor bi rad soglašal z vami, pa žal ne morem, ker preko vsega mora priti resnica do veljave.

Slišali ste torej, da alkohol daje moč. Po pijači se torej čutite močnejše, t. j. po par kozarcih vina ali žganja delate hitreje, bolje in napravite več nego brez njega.

Čuli ste v začetku našega razmotrivanja, da je alkohol pretkan varalec. Čuli ste ondi že, da nas spravlja v neko posebno prijetno občutje, da spravlja kri proti površini, da draži srce, da provzroča z vsem tem občutek večje toplote. Vsi ti pojavi potem provzročajo v nas občutek živahnosti, pomlajenosti, zanesa, vzhičenosti in večje izdatnosti, ali z drugo besedo: moči. Zlasti pa še, ker pod zamegljujočim vplivom pijače ne opazujemo, primerjamo in presojujemo več tako hitro kot trezni. Če bi se hoteli pravilno primerjati, bi morali biti istočasno trezni in alkoholizirani, kar seveda ni mogoče. Ako hočemo priti resnici do dna, se moramo dati opazovati in premotrivati mi pod vplivom pijače, presojevalci pa seveda trezni.

S številnimi, mnogoletnimi, natančnimi, napornimi, na tak način prirejenimi poizkusi so tudi v resnici dognali učenjaki, da je to bajka, navadna lažniva bajka, izvirajoča iz samoprevare, da opojne pijače dajo moč. Nasprotno je resnica: alkohol zmanjšuje moči, duševne in telesne, vsaj če ga količkaj več popijemo. In če onemoglo mišičevje n. pr. prisilimo z alkoholom do dela, deluje krepkeje silno kratek čas in na račun tistih zadnjih preostankov, katerih trezni sicer nikoli ne izrabljamo, ker bi bila to naša poguba

Sicer pa le poprašajte duševne delavce, kako delajo pod vplivom alkohola! In vsi trezni presojevalci vam povedo, da je tako duševno delo manj vredno. O telesnem delu pa je davno

že sklenjena sodba. Vsi starejši vojaki vam dokažejo, da alkohol ni tekočina, ki oživlja in krepi, ampak da vojak, ki pije, ni kos naporom. Poprašajte telovadce, jezdece, magari žogarje, povsod zveste isto: pijanec je ničvreden športnik, nezanesljiv duševno in telesno. O turistih niti ne govorim, seveda o tistih turistih, ki ne delajo sramote svojemu imenu in ne pretvarjajo in ne ponižujejo planinskih koč v odurne beznice. Za turista velja rek: »Alkohol je najničvrednejši spremljevalec izmed vseh spremljevalcev na tvojih potih.« To naj pomnijo tudi izletniki sploh!

Čuli smo pa tudi, da alkohol redi, osobito da redi kri. Tudi to je taka od roda do roda podedovana, iz stolnega mesta do zadnje gorske vasice razširjena bajka. Za rast in življenje si naše telo prisvaja lahko take tvarine, ki jih uporablja za snovanje sokov, staničevja in pa potrebne toplote. Taka snov pa alkohol ni. Res je, da zgori v telesu, toda telo nima skoro ničesar od tega ognja, pač pa samo škodo, ker ga na drugi strani okvarja in ubija. Zaradi tiste neznatne redilne snovi pa, ki jo nudi alkohol, pa ga ne kaže uživati. Potem bi se tudi lahko najedli sladkih volčjih češenj, češ, saj so redilne, ker vsebujejo nekaj malega sladkorja, pozabili bi pa na smrtonosni strup, ki je razlit v njih sok!

A če bi tudi pili n. pr. kake vrste pivo ki je na glasu da je redilno, da je »tekoč kruh«, kakor so ga tudi imenovali z večjo ali manjšo pravico, in bi ga zaužili vsak dan velike množine, bi nas v najkrajšem času končal. Poleg vsega tega bi bila prehana z alkoholom tudi z gospodarskega stališča povsem neprijetna, ker je alkohol dražji nego n. pr. najdražja divjačina. In cudno bi bilo da bi se delavec, ki sebi in svojem ne more zaslužiti toliko kruha, da bi se ga najedli do sita, hotel hraniti s sl. kari in ostrigami.

Pa kakor rečeno, je redilnost alkohola proti vrednosti drugih živil, kot mleka, mesa, kruha, sira, masla tako neznatna da o tem resno sploh ne moremo razpravljati. Moč torej, ki jo dajejo volčje holnate pijače, je namišljena, temelječa na samoprevarjanju in sramotnih nepoklicanih in neveščih ljudi, pa bodisi starih manj razumnih in v razsodnosti enakih ali podobnih mlajših znanstvenikov.

Z redilno vrednostjo alkohola torej ni nič. Morda pa z zdiavilnimi učinki njegovimi? Žal, da tudi ti niso veliki! Alkohol kot zdravilo ima silno omejeno torišče. Izkazal se je v vseh slučajih, v katerih so ga nekdanje uporabljali, za neprijetno in lahko nadomestljivega; in to ravadno z boljimi in učinkovitejšimi sredstvi.

Navzlic temu pa, da pomeni alkohol kot zdravilo malo, kot redilo pa toliko kot nič, da je torej najmanj nepotreben, pa moramo zanj več denarja nego za najpotrebnejše stvari. Ljudje si prezebajo v nezakurjenih sobah, ki si ne preoblečejo perila vsak teden dni in dalj, ki hodijo v raztrganih oblekah, ki se ne nadevajo nikoli do sitega — glejte, vsi ti ljudje pa imajo vedno dovolj denarja za alkohol! Za uničevanje blagostanja, duševnih in telesnih sil, zdravja, zaroda in z njim našega naroda žitujemo le na molohu neverjetne vsote! V tako vzorno urejeni in razmeroma

jako trezni državi, kot je bila svoj čas militaristna Nemčija, se je zmetalo za alkohol nad dvakrat več nego za vojsko in mornarico vkupaj in za eno četrtno več nego za vse druge državne potrebščine s prvima dvema vred! In če se je to godilo na zeleni vejici, kaj se godi šele na suhem lesu! Skoro v vseh nam bližnjih državah presegajo izdatki za alkohol mnogokratno vsoto vplačanih davkov in prekašajo vsote celokupne državne potrebščine. Kakšno gospodarstvo je to, kaj preti takim državam, kaj takim narodom! Ali je mogoče, da si posebe rediš in vzdržuješ morilca zato, da te uničuje, da te ugonablja gospodarsko, da te spravlja na beraško palico in te ubija telesno in duševno?

In žalibog je tako! Nedostopni vsaki besedi, slepi in gluhi, tavajo naši ljudje v gosti megli nevednosti in žal tudi nedovzetnosti v zijajoči prepad. In naši državniki! Store li kaj resnega, kaj odločnega, kaj temeljitega, da bi zajezili s krepko roko prodirajočo povodenj? Skomizgajo z rameni, govore o vinogradnikih in gostilničarjih, ki žive od zastrupljanja naroda, in kažejo na številke, na denar, pridobljen iz narodne krvi, ki se steka v državne blagajne iz davka na opojne pijače. In kako naiven je vendar ves ta račun! Za vsak dinar, ki ga prejme država od vsake merice popitega alkohola, pa plača deset in večkrat toliko za vso nesrečo, za vso bedo, ki jo provzroči tista zadacana merica alkohola pri ljudstvu! Tisti davčno pridobljeni dinar se kruto maščuje z izdatki za bolnice, hiralnice, blaznice, bolniške blagajne, za uničena gospodarstva, za propadle eksistence, za podivjano in zanemarjeno mladino, za ječe in prisilne delavnice, dalje z manjšano pridobitnostjo, s prikrajšanim življenjem, z manj vrednim vojaškim materialom in z večjo umrljivostjo.

Opisana kriva vera, da alkohol redi in daje moč, je eden izmed glavnih virov in vzrokov popivanja in pijančevanja. Izgovorov bolj ali manj iz trte izvitih, je pa seveda nebroj. Kar pa je največje čudo, alkohol pomaga pri solncu in dežju, proti vročini in mrazu, proti ostremu zraku, proti dimu in prahu, pomaga vsepovsod, vsak čas in vsakomur. Če te zebe, vzameš kožuh, da se ubraniš mraza, a še nikoli ni bilo čuti, da bi bilo dobro obleči ga, kadar pripeka solnce, češ, da te prav tako brani vročini. Toda alkohol? Ta pomaga v najbolj si nasprotujočih potrebah. Pijemo ga v veselju in žalosti, v jezi in grozi, v miru in nemiru. In kdo ga ne pije? Pije ga mesar, ker je v mesnici mraz, pije ga pek, ker je pred pečjo vroče, pije ga ribič, ker je vedno ves premočen, in pije ga delavec v sušilnici, ker se mu grlo suši. Vsak ima svoj izgovor, vsak ve, zakaj pije: kmet težko dela, delavec slabo zasluži, meščan itak nima drugega nego svoj kozarček vina in inteligent pije, no, ker je inteligent in mora to menda tudi dokazati. Mnogo jih pije, ker so oženjeni, drugi, da si ušesa ohlade, da imajo mir, da pridejo do pametne besede, še drugi, ker so samci, kajti kaj naj sicer počno pametnega, saj so navezani na gostilno, saj itak nimajo drugega, in podobno. Drugi pijejo zopet samo zaradi drugih, ker zahtevajo razmere ali trgovina, ker pijejo vsi, ker drugače ne gre itd.

Kakor je videti, nikakor ne pogrešamo vsakršnih utemeljevanj, zakaj pijejo Peter in Pavel, Luka in Marko. V resnici pa

je glavni vzrok pijančevanja v tistih posebnih učinkih, ki jih provzroča alkohol, v tistem čudovitem občutju, s katerim preplove človeka. Če bi te pričel po požirku alkohola boleti zob ali bi te grizlo po trebuhu, če bi se tisti maček oglasil že po prvih kapljah, a ne šele drugi dan, stavim, da bi nihče ne postal alkoholik.

Pa ne le tista blaženost je vzrok alkoholizmu, ampak osobito želja po ponovnem uživanju strupa, kadar sta se ga navadila telo in duša. Kajti pijanec ne najde preje miru in pokoja, da poseže iznova po čaši in ubije z novim zalivkom ves stari nemir, vso razburkanost, ves kes, vso slabo vest in slabo voljo in postane tak, kakršen hoče biti.

Da si ljudje hitro in izdatno utešijo to koprnenje vsepovsod širom naše lepe domovine in ob vsakem času, zato skrbe obilne krčme, raztresene po vseh deželah, po slednji gorski vasici, še bolj pa po mestih, kjer jih najdeš po nekaterih ulicah v eni hiši skoro po dve.

Čemu treba tega! Manj, za devet desetih manj gostilnic, zato pa te vzorno urejene, lepo opravljene, snažne, zračne, nudeče izvrstno hrano.

Najmanj, kar je zahtevati, je to, da poklicana oblast zmanjša in omeji število gostilnic, da ne izdaja novih koncesij, da napravi nov, strog gostilniški red, in kar je še več, da ga tudi strogo izvršuje in nadzira in da predpisuje v njem take zahteve, da ne bo mogoče vsakomur, ki ne ve, kaj bi počel, lotiti se gostilničarskega posla. Moderna zahteva je tudi, da gostilničar ne sme biti nikoli in pod nobenim pogojem župan, ter tudi, da obrta za časa županovanja svojega moža ne sme izvrševati niti njegova žena niti njegovo ožje sorodstvo v istem kraju. Da je taka omejitev potrebna, leži na dlani in je sama ob sebi umevna.

Od česa pa žive vsa ta pijančevalna podjetja, če ne od pivcev in pijancev? Če bi teh ne bilo, bi se tudi beznice ne mogle vzdržati, kakor bi se prav gotovo na drugi strani pijančevanje omejilo, če bi se zmanjšalo število pivcev in bi se upravljale solidno in vzorno. To je povest o kokoši in jajcu in mi je ne bomo razreševali. Gotovo je pa to, da priložnost dela greh, in če odpravim priložnost, odpravim pretežno večino pregreškov. Ta priložnost, ki je je toliko ob vsakem času, na vsakem kraju in za vsakogar, pa je rodila naše grde pivske navade. Pijemo brez vsake potrebe, kjer in kadar nanese prilika; pijemo pri krstih in pijemo po pogrebih, pijemo na svatovščinah in pijemo na novih mašah, pijemo pri birmi in pijemo na proščanju, pijemo na plesiščih in veselnicah, na slavnostih, pevskih in telovadnih prireditvah, na narodnih in cerkvenih slavnostih, ob nedeljah in praznikih, ker praznujemo, ob delavnikih, ker delamo, pijemo, ko ličkamo koruzo in manemo proso, ko teko v tvornicah stroji in ko počivajo, pijemo podnevi, pijemo ponoči, poleti in pozimi, zdravi in bolni, pijemo izkratka vedno in povsod, ker je to nekaj samo ob sebi umevnega, ker je potrebno, ker je imenitno, koristno in ne vem kaj še vse!

Tako je vse prepojeno in prepletено s temi lažinauki in s tem pogrešnim naziranjem, da smatramo za nekaj povsem na-

vadnega in skoro usojenega to obče razširjeno popivanje in pijančevanje. Da bi bile sobotne in nedeljske noči brez pretepoz in pobojev, nedeljske ceste brez pijanih razgrajačev in hrulečih tolp, se nam zdi skoro neumljivo. Po gostilnicah in cestah se dero pijanci, nadlegujejo te v kavarni, na ulici, na tramvaju, v železniškem vozu, kvasajo in te more s svojimi budalostmi, se vedejo kot opice, zabavljajo, zbadajo, preklinjajo in se pridušajo, govore umazano, žalijo sramežljivost, ne prizanašajo s svojimi kosmatimi pripombami in večkrat tudi nasilnostmi včasih niti nedoraslim deklicam — a to je vse v redu! Pijancu se pač vse dobrovoljno in prizanesljivo smeje. Damo se mu izzivati, sramotiti, poniževati, gnjaviti, nadlegovati, kolikor mu drago. Če učitelj porednega, preživega fantalina po morda stokratnih opominih prime malo za ušesa, kar seveda po pisanih naredbah ni prav, po nepisanih pa navadno prav, je takoj ogenj v strehi in javnost je ogorčena, kakor bi teptali v blato moralo vsega sveta in svobodo in pravico in kar je še takih lepih stvari na zemlji. Če pa razgraja pijan kmet leto in dan po vasi, meče pohištvo skozi okno, napada sovaščane, pretepa in muči teden za tednom ženo in otroke, kaj za to? Pijanec je in vse mu je odpuščeno. Tu ni ogrožena javna morala in javna vest' spi mirno in tiho spanje pravičnega. Če bi videli v alkoholu morilca vseh naših blaginj in našega naroda, kakor je v istini, če bi ne bile že davno otopele cele generacije ob ostudnih prizorih, ki jih provzroča vijanost, bi se jim pijanec gabil v dno duše, bi ne bilo zanj vsepovsod tiste nepotrebne obzirnosti in prizanesljivosti. Tako pa je pri nas pijanost tako nekaj vsakdanjega, da ne vidimo v njej nič nenravnstvenega in da ne čutimo zaradi nje ne sramu, da si ne težimo ne vesti in ne poznamo nobenega kesanja.

Da, to je najhujše, najbridkejše, da niti ne čutimo in ne vemo kje smo, da se igramo brezskrbno ob robu prepada in da se ne zavedamo, da plovemo v svojo pogubo. Težko je zdraviti bólnika, ki se svoje bolezni niti ne zaveda in ki se zbog tega, podoben blaznemu človeku, niti zdraviti ne mara! In kje, pri kom naj se prične to zdravljenje, ko pije vse vprek in vprek! Pije naš kmet, pije naš delavec, pije naš meščan, naša gospoda! Kaj je po em še dravega v našem narodu? Idi v soboto po končanem delu pred tvornice — vse beznice krog njih polne delavstva! Hodi ob nedeljah po vasi — v vseh točilnicah polno pivcev k etov. In oglej si gostilnice po mestih — ista slika. Za predjužnik stalna in nestalna omizja, prav tako pred večerjo in po večerji pa do pozne noči — in vmes ne dosti manj prometa. In inteligenca, tista inteligenca, ki bi moralá biti poklicana voditeljica narodu in mu prednjačiti v vsem dobrem, mu skoro da prednjači v alkoholizmu.

Umetniške prireditve, gledališče, koncerti, poučna predavanja izobraževalni tečaji skoraj brez občinstva — gostilnice natrpano polne. In vendar, kako malo užitka nam nudi alkohol proti užitku, ki nam ga dajejo prosveta, znanost in umetnost! A za to ni nikoli denarja! Ni denarja za prosvetne namene, ne za človekoljubne, ni denarja za šole, za bolnice, za siróte, za siromake, za zanemarjeno mladino, za vse one, ki žive in trpe v bedi in

jedinščini, ki nimajo prostora, kamor bi položili svojo trudno glavo. A za alkohol ga je vedno dovolj! Če bi vsi ti, pi pijejo, samo polovico tega, kar potrošijo za pijačo, položili na oltar domovine, kaj bi se dalo vse dobrega napraviti s tem denarjem, ki sedaj ne koristi in ničem in skoro nikomur, pač pa škoduje narodu in posameznikom v vsakem oziru.

Res je, da tudi drugod veliko pijejo, a toliko kot pri nas gotovo ne nikjer. Povedal sem že, koliko več so izdali Nemci za alkohol nego za vse druge državne potrebščine. Kaj pa porečete, če vam povem, da je neki okraj pri nas samo za zadacano 100-odstotno žganje porabil toliko, da je v njem prišlo na glavo in leto po sedem litrov, in to brez piva, mošta in vina in skrivaj napravljenega in popitega žganja, katerega tudi ni baš malo!

Sedaj pa preračunite, kakšno premoženje, kako izgubo narodnega blagostanja pomeni to! Ne le, kar se denarja potroši za pijačo, ampak za koliko se zmanjša zmožnost za delo spričo pijanosti in trajnega pijančevanja! Koliko posestev je že šlo v nič, koliko ljudi je zaradi pijančenja obolelo, koliko je stalo zdravljenje, koliko pivcev je šlo prezgodaj v grob in z njimi njih delovna in pridobitna sila, koliko so stale pravde in sodišča, koliko so stale bolnice, hiralnice, blaznice, koliko zanemarjeni otroci! Če že ne marate pobijati alkoholizma iz нравstvenih nagibov, uvažujte vsaj narodnogospodarske odnošaje, vpoštevajte vsaj ljudsko zdravje, brez katerega je vsaka država nemogoča in ki je njegov prvi in glavni zaklad! Tu ni treba nikake sentimentalnosti, nikake jokavosti, tukaj govore številke. Svinčnik v roke, prijatelj, in računi, in videl boš, če vse trezno premotriš, da je naš narod bolan, in sicer hudo bolan, in da se ta njegova bolezen imenuje alkoholizem.

Ako pa smo spoznali, da je alkoholizem bolezen, osobito ljudska bolezen, sili vprašanje na dan, kako se da ozdraviti ta bolezen in kaj, oziroma ali se je sploh kaj doslej storilo, da se ta bolezen odvrne od našega naroda, da se prepreči in, kjer se je že razpasla, omeji in zaduši.

Kar se tiče zdravljenja tistih oseb, ki niso še propadle, je jako lahka stvar, saj je popolnoma zanesljivo učinkujoče zdravilo proti bolezni znano. Odreči se, popolnoma odreči se opojnim pijačam in z njimi alkoholu, tako slove tisto imenitno in tisoč in tisočkrat preizkušeno zdravilo.

Z zdravili je pa že taka, da so pusta in zoprna in da jih bolniki ne uživajo radi, osobito otroci ne, ki jim še manjka potrebne razbornosti, da bi premagali grenkobo in sami sebe. Zato ne preostaja drugega, kakor da pijači vdane ljudi siloma zdravimo, prav tako kakor otroke, in jih postavimo in spravimo v odnošaje, da se ne morejo in ne smejo napiti in da se pozneje, ko izpregledajo, sami lahko odreko nadaljnjemu zastrupljevanju.

Nimam pri tem v mislih pivskih zavetišč, kjer dozorele in mnogokrat že tudi propadle pijance zdravijo na ta način, da jim vzemo vsako priliko za pijančenje za eno ali tudi za več let in jih s tem ozdravijo včasih samo za nekaj časa, mnogokrat pa za vse prihodnje življenje. Z zdravilišči ne bomo začeli zdravljenja, kakor ne začnemo zidati hiše pri dimniku. Zdravilišča so name-

njena alkoholizmu kot osebni bolezni, in odstotek pivcev, ki bi bil gođen za take zavode, ni tako velik, da bi bil odločilen za naš boj, ki mora biti nepopustljiv, temeljit in velikopotezen, če hočemo imeti uspehov in če nam je do resne in trajne zmage.

Kaj zahtevamo torej? Povedaki smo že: zdržnost, oziroma odpoved alkoholu ali, kakor pravimo s tujim imenom navadno, abstinenco, in sicer popolno abstinenco.

Čemu to? povprašujete; saj je vendar dovolj ljudi, ki si požeze čašo piva ali požirek vina, ki ne ogrožajo s tem niti sebe niti svojcev, ki so vzorni očetje, vse časti vredne matere, dobri gospodarji, vzgledne gospodinje!

Proti tem ne govorim. Alkohol je sicer strup, ki škoduje vsakomur, ali rad priznavam, da je škoda, ki jo napravi požirek vina, tako neznatna, da resno ne prihaja v poštev. Iz tega bi sedaj morda utegnili izvajati, da sem za zmernost, in vendar ne velja to. Torej poslušajte!

Zakon mora biti za vse enak, če ne je krivičen, pristranski, slab zakon. Zato tudi dober zakon ne sme delati izjem in puščati skrivnih vratec, ki jih lahko odpira vsak, kakor hoče, na tesno pa tudi na široko, kakor mu ljubo in drago. Tako bo za Janeza kozarec piva veliko, za Tomaža pa liter vina na dan. — presneto malo. In oba bosta prepričana, da sta po svoje zmerna.

Kar je pa še važnejše, je dejstvo, da ni postal pijanec še nihče, kdor sploh ni pil ničesar, iz tako imenovanih zmernih ljudi pa že jako mnogo, da, v istini so postali vsi pijanci iz zmernih pivcev — od danes do jutri ni seveda nihče postal alkoholik. Iz tega pa je jasno, da samo abstinenca daje popolno in gotovo poročstvo, da nē postane iz tebe alkoholik.

Misliti bo treba torej na sredstva in pota, kako pripraviti naš narod do zdržnosti.

Najprvo bomo kakor vsak pameten vzgojitelj poizkusili izlepa, in prepričan sem, da doživimo na ta način še najlepše in najtrajnejše uspehe.

Ker ne pomenimo mi ničesar, naša mladina pa vse, se najprej obrnimo do nje, ji posvetimo vse svoje sile, jo poučujmo v šoli in izven nje neprestano, jo svarimo, in ustrojimo si iz nje naše najodličnejše, najzanesljivejše bojne čete. Mladina tudi ne pogrēša alkohola, saj pravi prislovica, da je mladost sama pijanost brez vina.

Prav tako bomo s poukom izkušali privedi prosveto v najširše sloje, osobito med kmetsko ljudstvo in med delavstvo. Ne precenljive so sicer zasluge, ki jih imajo v tem oziru nekateri, ali še vedno je dovolj ledine, ki jo treba preorati, še mnogo dovolj ledu, ki ga treba raztaliti.

Kadar pa narasto naše čete, se bomo poizkusili tudi za moč in ne bomo pri volitvah podpirali nobene stranke, ki nima na programu boja proti alkoholizmu in ga ne vrši le z besedami, ampak tudi z dejanji. S tem si pridobimo vpliv na zakonodajo in dosežemo protialkoholski zakon.

Naloga tega zakona bo, da reši naš narod preteče nevarnosti in vsaj omeji čim bolj mogoče produkcijo in prodajo alkohola,

da odpravi pobudne pivske razvade in s tem ljudstvu vzame priliko za pijančenje.

V podrobnosti se seveda ne moremo spuščati, to pa je v glavnih potezah načrt, kako si mislim, da moramo voditi boj proti alkoholu in njegovim posledicam. In čisto nič ne dvomim, da se sčasoma naše vrste pomnože, da bo število borcev raslo od dne do dne in da ni več daleč čas, ko bodo organizacije vseh strank, ki mislijo resno na нравstveno vzgojo in dvig svojih članov bodisi katerekoli barve, stopili pod naš prapor in si tudi na svoje prapore nadele naše geslo: Boj alkoholizmu!

Ali niste z menoj vsi istih misli, ali ne želi vsakdo izmed vas svojemu narodu vse najboljše, ne hrepeni li, da bi ga obvaroval vsega zlega in torej tudi najhujšega med najhujšim: telesne in duševne propasti?

Ne dvomim, da ste mu vdani z vsemi mislimi in željami svojega srca in uma, in zato se nadejam, da ne ostane povsem brez učinka beseda moja. Prišla je od srca, naj najde pot k vašim srcem!

Če bi pa le tega ali onega ne bil prepričal s svojimi izvajanji o resnosti naše stvari, ga prosim, naj razmišlja o njej, preden jo zavrže.

Brez alkohola se da živeti in bolje živeti nego z njim.

Škoda, ki jo napravi alkohol ob redkem, samo priličnem uživanju, je jako majhna proti škodi, ki nastane spričo rednega popivanja, osobito širokih plasti.

Divje narode je alkohol v najkrajšem času iztrebil, a tudi nas uničuje, seveda nekoliko počasneje, a zato ne manj zanesljivo. Sam povzročujoč celo kopo bolezni, pripravlja drugim pot, zmanjšuje odpornost posameznikov in rodu napram infekcijam in intoksikacijam ter boleznim in okvaram sploh, zvišuje torej bolehnost in umrljivost, uničuje deco, zmanjšuje plodovitost, razplemenja in oslablja zarod, moti mir in red, izpodkopa moč države, razjeda rodbinsko življenje, uničuje нравnost, zakrivlja nebroj zločinov in nesreč, ubija blagostanje in narodno bogastvo, spravlja posameznike in cele rodbine v propast in pogubo ter dovaja in tira najširše sloje v bedo.

Vse to morje človeškega gorja povzroča alkohol in z njim preplavlja tudi naš narod!

Ali naj res držimo križem roke?

Nel!

Naprej! Boj, neizprosen boj alkoholu!

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000421830

